

KIS-414 – Gl. *acquérir*

(GE da HK e stern BAYA¹ – 08 02 92)

An termen gallek-mañ, arveret da gentañ e lavar ar C'henwerzh hag an Armerzh, a reer gantañ er Vevoniezh hag er Vredoniezh.

I. – ER C'HENWERZH HAG EN ARMERZH

En domanioù-mañ e talvez kement ha **dont da berc'henn da, dont da biaouañ, dont en e gerz** (VALL. p. 8). E GEAK. p. 13 e lenner : **perc'hennañ, akuizitañ, prenañ**.

Notomp ur Br. **degerzañ** arveret en ur ster nes war *Emsav* 94, 1974, p. 368 :

En doare-se e voe *degerzet* 200 000 hektar douar [...], ar pep muiañ anezho o vont da berc'hentiezh an drevidion pe ar Stad.

II. – ER VEVONIEZH

Er Vevoniezh e keveneber ar pezh a zo **enganet** (Gl. *inné*), **ganedigél** (Gl. *congénital*) hag ar pezh a zo **arzeuat** (Gl. *acquis*). Sk. :

“Dall e c'hell un den bezañ a c'hanedigezh pe da heul ur c'hleñved c'hoarvezet goude e c'hanedigezh ; en dro gentañ e reer anv a zallentez **enganet** pe **c'hanedigél**, en eil a zallentez **arzeuat**.”

[E testennoù 'zo e kaver ar furm **arzeuet** ; gwell **arzeuat** pa gennot ur stad.]

E troiennoù 'zo arveret er Vevoniezh e reer gant Gl. *acquérir* da aroueziñ un argerzh oberiat a-berzh ar bevedeg ; e Br. e tere neuze ober gant **amparañ, danzen**. Sk. :

¹ “*Bodad ar Yezh arnevez*”, aozadur ambilhet gant Herve KERRAIN da bal dezhañ lakaat e izili da gemer perzh e diorreadur ar brezhoneg kempredel, a yeas en dro e-ser emvodoù miziek etre Ebrel 1991 ha Here 1992.

Dre berzh ur pore (Gl. *maladie infectieuse*) ez ampar ar bevedeg an hangae (Gl. *immunité*, sl. KIS-397, La-09, pp. 378 hh.) ouzh gwezher ar pore.

E degouezhioù all, dibaotoc'h, e reer e galleg gant *acquérir* evit arouezñ un argerzh gouzañvat, da skouer er bomm : “*Acquérir une immunité passive*” (dre ur sankadenn wadvez hangaeek, Gl. “*immun-sérum*”, da skouer) ; keweroc'h ez arverer troiennoù evel “*transmettre, conférer l'immunité*”. E brezhoneg e vo gwell ober gant “**treuzkas, pourchas** an hangae” diouzh savboent an embreger, “**degemer, dastum**” diouzh savboent ar gouziviad.

Ar Br. **gounit** (ha **diounit**, Gl. “*administrer*”) a c'haller ivez arverañ en dachenn-mañ gant kemeradurioù hollekoc'h hag amresisoc'h. Sk. :

Gounit an hangae goude **diounezad** ur vaksin (hangae oberiat) pe ur gwadvez (hangae gouzañvat).

III. – ER VREDONIEZH

En domani-mañ e pourchas ar yezh voutin un nebeut troiennoù, teusk, dav eo e anzav : Br. **kemer** ur boaz, ur pleg (Gl. *acquérir, contracter une habitude*) ; Br. **prenañ, deskiñ** skiant (Gl. *acquérir de l'expérience*).

Berrek eo ar verboù **kemer, prenañ, deskiñ** dedalvezet d'ar boazioù. Ankevazas int evit arouezñ diorren an arc'hwelioù kemplezh a ra ar “skiant” — dianouezañ ha kevarouezañ —, seul gent a se pa vez kel eus al lavar.

Gant al lavar end-eeun e tegouezhomp en ur c'hudennadur kemplezh, seul gempleshoc'h ma'z a lark en tu all da harzoù ar Vredoniezh. Pezh a arouezer dre Gl. *acquisition du langage* zo estreget “kemer ur boaz” pe “prenañ skiant”, estreget ivez diorren un arc'hwel nevez. Ar “vugale bleizi”, graet o c'hresk ganto e-maez a bep lavar, n'int denion nemet dre o c'horfadurezh : al lavar a ra da vab an den bezañ den. Evit adkemer termenoù Gabriel MARCEL, emañ al lavar a-c'haoliad war *gaoud* ha *boud* : ur *c'haoud* eo (arc'hwel, araez, kevala) piaouet gant mab den ha war un dro ez eo lodek en e *voud*, muioc'h : amparus d'e *voud* (“Va yezh eo me”, a ziskler ar barzh pe an neb a zo e yezh en arvar). “Treantet omp gant al lavar”, a skriv LACAN, en deus a-du-rall goveliet ar ger *parlêtre*. A se, hag o loc'hañ diwar imboure'hioù MERLEAU-PONTY, e'm eus kredet kevenebiñ *lavar erouez* (Gl. *langage présent*), evel m'en kaver testeniet er bed ergorel, ha *lavar dierouez* (Gl. *langage inent*, sl. KIS-302, La-08, pp. 201-202 ; KIS-310, id., pp. 221-222), evel m'emañ e-barzh an den ha pa ve an den o lavarout, o tezevout pe get). Ar pred ma teu ar bugel da intent ar c'homzoù ha

da gomz a gomener dre an dezrevell-mañ : “ Dont a ra tre el lavar ” koulz ha dre hounnezh : “ Al lavar a zeu tre ennañ ” ; marteze e vo ar maban andon d'ul lavar nevez un deiz ; evit an ampoent, al lavar zo andon d'e voud.

Emichañs ez eo dic'hallus kaout e nep yezh un termen o teouezañ staelad al lavar e-keñver mab-den — dre an arbenn krennus ma'z eus eno daou vezad ken digor an eil hag egile : forzh pe anvad a ve pe vrizhklozus ha skoilhus enta d'an dezevout, pe divarc'het ken prim hag un deskard en ur rodeo. Koulskoude evit a sell ar gudenn da zirouestlañ amañ — ar c'hevatal brezhonek d'ar Gl. *acquisition du langage* — e ve hep mar an adanv **piaouek** an nebeutañ diazas da zoareañ al “ lec'h ” ma tiwan al lavar er bugel. E gavout a reer arveret e meur a zegouezh endeo : “ Gl. *sens intime*, Br. skiant **piaouek** ” (KIS-151 [1974], La-07, p. 20) ; “ Br. saviad kenderc'hañ **piaouek** ” a-gevenep da “ saviad kenderc'hañ **arallek** ” (*Emsav 77*, 1973, p. 174) ; “ Br. natur **piaouekañ** al luzadoù, Gl. *la nature la plus intime des pulsions* ” (GBLF. ¶ 656).

Kinnig a ran enta ar c'hevatal Br. **piaouekaat al lavar**. Er verb **piaouekaat** emañ kennotet ar “ piaouañ ”, eleze ar c'heñver ouzh ur c'haoud, ha war un dro ar “ biaouegezh ”, eleze ar c'heñver ouzh ar boud, ar bezañ lodek er boud.

Merkomp ez eo bet arveret ivez ar verb-se : “ Br. **piaouekaat** argeloù galloudezh 'zo, Gl. *adopter certains symboles de puissance* ” (GBLF. ¶ 28) ; “ Br. argerzh bred ma **piaoueka** drezañ ar gouzrec'h un arvez eus an amgen, Gl. *processus psychologique par lequel un sujet assimile un aspect de l'autre* ” (GBLF. ¶ 106) ; “ **piaouekaat** perzhioù un ergerc'henn, Gl. *s'assimiler les qualités d'un objet* ” (id., ibid.) Diwar vont ha neket hep fent, kounaomp anv kenwerzhel un hentenn da biaouekaat ar yezhoù, a zo *ASSIMIL*.

Anat eo e ve arveradus Br. **piaouekaat** estreget e domani al lavar. Er c'hoariva da skouer, ouzhpenn “ deskiñ e roll ” en devez an dremmour da **biaouekaat** e dudenn, ober e doare ma ve dierouez dezhañ, lodek en e voud, anez e ve e voud dezhañ lodek enni... Hevelep kudenn hon laka e pennderou dasselladurioù pervezh a-fet boudoniezh, a-fet lavar ivez (ha pa ve hepken evit dibab an araogennoù — kv. an imbourc'h war an araogennoù goude **gouez** hag **erouez**, KIS-347, La-09, pp. 16-17).

Un evezhiadenn da glozañ : boas omp, dindan levezon ar galleg, d'ober gant an troiennoù : “ **perc'hennañ** ar yezh, **mestroniañ** ar yezh ”. Evito da vezañ degemeret, ez eo an troiennoù-se gwall aotrouniek, emvennus, ha faos. E lec'h all e'm eus kevenebet an deskad hag ar yezher dien (La-08, pp. 517-518). Dont a ra an deskad da yezher dien, n'eo ket o vont d'ar yezh evel d'ur **c'haoud**, dre berc'hennañ ur peadra pe

dre vestroniañ ur sklav, hogen dre lezel ar yezh da ziwanañ ennañ evel ma tiwan e **voud** e-unan, da vezañ ken **piaouek** dezhañ ha ma'z eo e **voud** e unan.